

Wprowadzenie

Obecna rzeczywistość, charakteryzująca się permanentnymi zmianami, wieloznacznością, nieprzewidywalnością i niepewnością, stawia każdego z nas przed licznymi wyzwaniem życiowymi. Wyzwania te rodzą się w każdej sferze życia. Jedną z nich jest sfera zawodowa, w której w ostatnim czasie w sposób niezwykle intensywny dokonała się zmiana koncepcji pracy i kariery. Zdecydowanie nie jest to proces zakończony.

Celem niniejszego opracowania jest próba przedstawienia istniejącej obecnie różnorodności sposobów realizowania zawodowych karier, wskazanie zarówno wyzwań, jak i szans, które stoją dziś przed uczestnikami rynku pracy, jak również istniejących barier, trudności czy zagrożeń. Przedstawione rozważania wpisują się w trwającą dyskusję dotyczącą tego, z jakimi skutkami zmian globalizacyjnych – zarówno pożądanymi, korzystnymi, jak i niepożądanymi, niekorzystnymi – mamy dziś do czynienia w obszarze realizowania zawodowej kariery. Jak zmieniający się świat i zmieniający się rynek zmieniają sposoby zawodowego funkcjonowania jednostki? Mimo iż przywiązanie do jednego zawodu czy jednego miejsca pracy we własnym, rodzimym kraju dla wielu uczestników współczesnego rynku pracy pozostaje nadal pożądaną wartością, to jednak coraz częściej kariera zawodowa realizowana jest w różnych formach, w różnych organizacjach, w różnych miejscach kraju i świata, wymaga niejednokrotnie nie tylko wielokrotnej zmiany kwalifikacji i kompetencji, ale także zmiany zawodu. Część pracowników postrzega i traktuje zmiany globalizacyjne jako swoiste wyzwanie, niespotykaną wcześniej szansę rozwoju zawodowej kariery, jednak dla części stanowią one zagrożenie, przede wszystkim zagrożenie poczucia bezpieczeństwa.

Prezentowane problemy współczesnego rynku pracy zilustrowano wybranymi danymi liczbowymi, statystykami, odnoszącymi się głównie do polskiego rynku pracy, z pełną świadomością, iż w najbliższym, raczej dość krótkim czasie staną się one nieaktualne, może wręcz historyczne, szybko przejdą do przeszłości. Jednak widzę głęboki sens w ich przedstawieniu,

ponieważ budują one ciągłość naszego życia, pozwalają na dostrzeżenie pewnych tendencji, prawidłowości, pozwalają na głębsze analizy i refleksje.

Inspirację do napisania tej książki stanowiły własne zainteresowania problematyką zawodowej kariery, zarówno te badawcze, poznawcze, jak i praktyczne. Obserwacja zmian, które zaszły i nadal zachodzą szczególnie szybko w ostatnim czasie, wieloletnie doświadczenie pracy w charakterze doradcy zawodowego, a także prowadzenie badań własnych w obszarze aktywności zawodowej jednostki, zachęciły mnie do próby zatrzymania się i dokonania pewnej syntezy tego, co dzieje się wokół. Transformacja ustrojowo-gospodarcza, która rozpoczęła się w naszym kraju w 1989 roku istotnie zmieniła reguły i zasady uczestniczenia w rynku pracy. Wiele już na ten temat napisano – socjologowie, filozofowie, psychologowie, ekonomiści, badacze rynku pracy, specjaliści zarządzania podkreślają i opisują zmiany, jakie niesie ze sobą XXI wiek, prezentując skutki wywołane przez procesy globalizacyjne. Zasadniczy cel niniejszej pozycji to niewyczerpujący, kalejdoskopowy opis zróżnicowanych sposobów realizowania zawodowej kariery na obecnym rynku pracy z przedstawieniem pewnego bilansu zysków i strat. Doświadczenie dydaktyczne, kontakt z młodymi ludźmi, z ich obawami związanymi z zawodową przyszłością, skłoniły mnie do szczególnego pochylenia się nad ich sytuacją. Mimo iż obecnie młodzież jest coraz lepiej wykształcona, wielu młodych ludzi gromadzi kapitał kariery (kapitał zawodowego doświadczenia, przedsiębiorczości czy kapitał językowy) w trakcie edukacji, jeszcze przed wejściem na rynek pracy, to nie zmniejsza to ich obaw i ryzyka wiążącego się z zawodową przyszłością.

Pewne idee oraz rezultaty badań przedstawiałam na naukowych konferencjach, publikowałam w artykułach naukowych oraz w monografii *Kapitał kariery ludzi młodych. Uwarunkowania i konsekwencje* (2014). Niektóre z nich przytaczam w niniejszej monografii, jednak w odmiennym kontekście, który poszerzyła globalna rzeczywistość.

Przemiany pracy i kariery stanowią obszar zainteresowania wielu nauk – niniejsza monografia podejmuje ten obszar z punktu widzenia psychologii, szczególnie zaś z punktu widzenia psychologii doradztwa zawodowego i kariery. Adresowana jest zarówno do doradców zawodowych – osób profesjonalnie zajmujących się poradnictwem zawodowym oraz poradnictwem kariery, jak i do osób zainteresowanych konstruowaniem własnej kariery w obecnych realiach rynkowych.